

## **Polská továrna na víza ve Lvově – nevýdělečná, zatím!**

**Myroslava Keryk**

### **Abstrakt:**

Několik měsíců před vstupem Polska do schengenského prostoru vyřizuje Generální konzulát Polska ve Lvově okolo 1500 žádostí o vízum denně. Zájem o polská víza je však vyšší. Fronta před konzulátem je tak jen částečným indikátorem reálného zájmu. Vícecestovní víza jsou vydávána jen do konce roku 2007, občané Ukrajiny cestující do Polska neví, co je čeká v roce 2008 po vstupu Polska do schengenského prostoru. Článek popisuje život kolem konzulátu, soužití a boje mezi konzulátem a prostředníky, nový institut krátkodobých polských pracovních víz a mediální skandál kolem koupě polského víza ukrajinskou novinářkou.

\*\*\*

Generální konzulát Polské republiky ve Lvově se nachází v jedné z nejprestižnějších částí města v blízkosti Stryiskyiského parku. Kolem jsou rozeseta internetová stanoviště prostředníků a bufety. Dav, či spíše davy lidí zaplňují park i blízké ulice. Tito lidé jsou ukrajinští občané čekající na chvíli, kdy budou moci podat žádost o vízum. Na první pohled vypadá vše jako chaos. Kdo jsou ti lidé a jakou roli hrají ve vízovém procesu? Několik hodin strávených na tomto místě rozhovory se žadateli, překupníky, zástupci cestovních kanceláří a konzulárními úředníky vytváří následující obrázek.

Každý den ve všech ročních obdobích se u polského konzulátu shromažďuje okolo tisíc pět set lidí, aby odevzdali dokumenty potřebné pro získání víza. Těch, kteří by chtěli vízum získat, je dokonce ještě více: podle konzula Mirosława Gryty jsou jich tři tisíce. Od zavedení vízové povinnosti Polska s Ukrajinou v roce 2003 vydává konzulát ve Lvově okolo tří set tisíc víz za rok (většinou jde o krátkodobá víza) z celkového počtu šest set tisíc polských víz pro celou Ukrajinu. Zpočátku museli Ukrajinci podávat žádosti jen na místně příslušném konzulátu podle místa svého bydliště. Vzhledem k tomu, že počet žádostí ve Lvově se stále zvyšoval a konzulát nedokázal žádosti všech žadatelů ze západní Ukrajiny zpracovávat, změnilo polské Ministerstvo zahraničních věcí v listopadu 2006 původní rozhodnutí a povolilo Ukrajincům ze západní části země žádat o vízum na všech polských konzulátech na Ukrajině. Problematikou víz a občanství se na konzulátu ve Lvově zabývá sedm konzulů

z celkových čtrnácti a za jeden den vydají 1300 až 1800 víz. Budova, ve které konzulát sídlí, není pro takové množství žadatelů dostačující. Z toho důvodu byla v letošním roce po dlouhých diskusích s městskými úřady schválena výstavba nové budovy naproti té současné. Nový konzulát bude dokončen v roce 2009 a měl by být schopen posloužit více návštěvníkům, protože tam bude přibližně patnáct přepážek místo současných pěti.

Pro usnadnění vízové procedury a omezení fronty před konzulátem byla zavedena internetová registrace. Ti, kdo chtěli cestovat do Polska, se museli předem registrovat na webové stránce konzulátu. Poté dostali číslo a datum, kdy se mají dostavit a odevzdat žádost o vízum. Situace u konzulátu se tak změnila a ve frontách se objevil nový pořádek: každý, kdo měl domluvené datum a pořadové číslo, svou žádost odevzdal. Se zavedením internetové registrace se pozměnily i služby překupníků. Krátce po zahájení této registrace se u konzulátu objevilo několik stánků, která nabízela pomoc s registrací přes internet a vyplňováním formulářů.

Na jaře 2007 se u internetové registrace objevilo několik problémů. Všechny termíny byly obsazeny již dva měsíce dopředu a ti, kdo se chtěli zapsat na květen, si mohli návštěvu konzulátu domluvit až na srpen. Nakonec musel být tento způsob registrace v červenci zastaven kvůli přetížení. Konzul Gryta vysvětlil, že bylo registrováno celkem třicet pět až čtyřicet tisíc lidí, a proto museli až do konce září registraci zastavit.

Mezitím polský deník „Gazeta Wyborcza“ a ukrajinský „Vysokyi Zamok“ provedly u konzulátu experiment. Redaktorka z novin „Vysokyi Zamok“ Susanně Bobkové se podařilo získat vízum, aniž by se zaregistrovala přes internet nebo musela na velvyslanectví. S pomocí překupníka získala vízum platné do konce roku 2007 během deseti dnů za 130 dolarů. Její jméno bylo připsáno na seznam zaměstnanců jedné společnosti a získala dokonce pracovní vízum, aniž by o něj vůbec žádala. Konzulát odmítá obvinění z korupce a prohlašuje, že vina leží na „mafii“, která operuje před budovou konzulátu. Podle polského Ministerstva zahraničních věcí nebyly během kontroly konzulátu odhaleny žádné důkazy korupce. Velvyslanectví prohlásilo, že registrační systém byl zahlcen žádostmi počítačových hackerů, aby tak žadatele donutili používat služeb překupníků. Avšak tato informace nebyla potvrzena. Žadatelé se registrovali z mnoha různých serverů a je velmi nepravděpodobné, že by byli počítačová piráti schopni zahltnout systém tímto způsobem. Konzulát prodloužil své úřední hodiny, aby se systém podařilo odblokovat, a přijímá návštěvníky každý pracovní den od sedmi hodin ráno do šesti hodin večer. Na konci srpna byla internetová registrace opět zprovozněna.



*Obr. 1 - Fronta čekajících ukrajinských žadatelů o vízum u polského konzulátu ve Lvově.*

Na druhé straně ulice u konzulátu kousek od zábrany postávají lidé, kteří se přihlásili přes internet a čekají, až přijdou na řadu. Právě zde je největší fronta. Vládne tu klidnější atmosféra, protože je zrovna příjemné počasí a lidé vědí, že se jim ještě dnes podaří dokumenty odevzdat. Vízum obdrží ještě dnes nebo nejpozději následující den. Většina z nich si žádá o turistické vízum pro více vstupů, které potřebují pro cestování, práci nebo obchodování v Polsku. Obvykle by dostali jen vízum platné šest měsíců s maximálně devadesátidenním pobytem v Polsku. Ale vzhledem ke vstupu Polska do Schengenského prostoru k 1.1.2008 vydává konzulát od tohoto léta pouze turistická víza s platností nejpozději do 31.12.2007.

„Kdo je tu ještě za prací?“ vykřikuje polská stráž na lidi čekající na druhé straně ulice. Zde je jedna z malých front privilegovaných. Jsou zde shromážděni hlavně muži. Rozhodli se využít nových podmínek pro získání krátkodobých pracovních víz a odjet pracovat do Polska legálně. Dva týdny předtím, tedy 19.7.2007, totiž polský ministr práce a sociálních věcí povolil Ukrajincům, Bělorusům a Rusům tříměsíční sezónní práci v Polsku v průběhu šesti měsíců ve všech oblastech polské ekonomiky (tedy nejen v zemědělství, jak tomu bylo minulý rok). Dříve museli zaměstnavatelé pro tyto zaměstnance získat pracovní povolení, což pro ně znamenalo vedle zdravotního a sociálního pojištění další výdaje. Obě strany proto upřednostňovaly práci na černo. Zaměstnanci z těchto zemí navíc pracují převážně v těch odvětvích, kde běžně pracují na černo i samotní Poláci – ve stavebnictví, zemědělství a úklidových nebo pečovatelských službách.

Proces vydávání krátkodobých pracovních víz je jednoduchý. Pro lidi v této frontě je vyhrazené zvláštní okénko, ve kterém mohou odevzdat své formuláře bez nutnosti nahlásit se přes internet. Všechno co potřebují, je osvědčení o zaměstnání od svého zaměstnavatele, který musí být nahlášen na místním úřadu práce v Polsku. Příprava dokumentů v Polsku a vydání víza trvá zhruba jeden týden. „V současnosti je nejsnadnější obdržet toto krátkodobé pracovní vízum,“ říká Miroslaw Bieniecki z Institutu pro veřejné záležitosti ve Varšavě, „a proto budou, podle mého názoru, lidé cestující do Polska brzy více využívat tohoto typu víza.“

„Jestli je zájem o pracovní víza?“, ptá se polský konzul Gryta. „Spíše ne.“ Ze 147.853 víz vydaných konzulátem v první polovině roku 2007 bylo pouze 2.432 víz pracovních, včetně 1.554 sezónních pracovních víz v zemědělství. Zájem lidí o krátkodobá pracovní víza jen mírně vzrostl po 19. červenci 2007, kdy nové ustanovení vstoupilo v platnost. Pro konzula také není tajemstvím, že většina žadatelů o turistické vízum na konzulátu ve Lvově má v plánu v Polsku nelegálně pracovat nebo se zapojit do obchodování přes hranice a pašovat alkohol či cigarety. Touto cestou si mohou vydělat mnohem více než při legální práci. Kontrolu a zjišťování možné nelegální pracovní migrace provádí pohraniční policie. Ukrajincům, kteří zůstanou v Polsku déle, než je jim povoleno, nebo tam zůstávají s turistickým vízem bez oprávněného důvodu, už často není příště povolen vstup.

Ti, kteří mají oficiální pozvání od polské instituce, mají šanci dostat vízum bez internetové registrace. Mezi tuto skupinu patří studenti, církevní hodnostáři, novináři, podnikatelé, vědci a další. Pro ně je u brány konzulátu vyhrazena zvláštní fronta. I v této, podle prvního dojmu zvýhodněné frontě mohou být žadatelé vystaveni několika problémům. Rozhodnutí o tom, kdo může a kdo nemůže vstoupit do konzulátu, často leží na ochrance, protože ona posuzuje, zda má žadatel dostačující dokumenty. Olga Popovych, studentka Varšavské univerzity, musela na odevzdání dokumentů čekat pět a půl hodiny (viz její článek „Předpisy nikoho nezajímají. Zkušenosti žadatelky o polské vízum na konzulátu ve Lvově“). Někteří lidé musí přijít i několikrát. Někdy dokonce pro vstup do budovy nepomůže ani dopis od samotného konzula.

Ten, kdo chce získat vízum rychleji, není zaregistrován nebo nepatří mezi ty, kdo mohou čekat ve frontě pro privilegované skupiny žadatelů, má možnost využít služeb přibližně padesáti překupníků shromážděných kolem konzulátu nebo cestovních agentur.

Využití služeb cestovní agentury při získávání víza může být také spojeno s problémy. Taková služba na příklad u cestovní agentury Trident stojí okolo 100 ukrajinských hřiven (1 UAH je asi 5 Kč, pozn. překl.) pro vízum na 21 dní. Pouze agentury registrované na velvyslanectví mohou žádat o takovýto typ víz. Cestovní agentury musí své klienty také zaregistrovat přes internet, ale datum, od kdy je možné mít vízum platné, se často s naplánovaným výletem neshoduje. To samozřejmě působí zúčastněným společnostem finanční ztráty. Iryna Mala, ředitelka cestovní agentury Trident ve Lvově, říká: „Víza náš byznys ničí, protože proces získávání polských víz... je naprosto nepředvídatelný... může to

trvat dva týdny, tři týdny, nebo i čtyři týdny, takže ani vy, ani klienti nemůžete nic plánovat“ (viz „Turistický průmysl a víza. Rozhovor s ředitelkou Lvovské cestovní kanceláře“). Cestovní kanceláře by uvítaly, kdyby byl pro jejich žádosti o víza vyhrazen jeden den v týdnu, jako je to zavedené na ambasádách schengenských států. Z těchto důvodů nejsou služby cestovních agentur pro získání polského víza příliš oblíbené. Během problémů s internetovou registrací ve Lvově během letních měsíců měla cestovní agentura Trident okolo dvaceti klientů měsíčně, kteří chtěli využít jejích služeb při získávání polského víza.

Překupníci mohou pořídit krátkodobé vízum na čtrnáct dní pro jeden vstup do pěti dnů za 120 hřiven a v jednom dni za 200 hřiven. „Jeden chlapík mi zařídil vízum za 60 hřiven. Zná lidi z konzulátu a tak se tam dostane a zařídí více víz,“ řekl jeden muž ve frontě. Jiná paní u plotu, která vyplňuje formulář žádosti za 10 hřiven, nabízí čtrnáctidenní vízum za 120 hřiven, ale zařídí jej až do pěti dnů. Turistické vízum pro více vstupů na období do 31.12. 2007 stojí 400 hřiven a je vyřízeno na konzulátu v Oděse během tří až čtyř dnů.

„Nic z toho, co se odehrává na ulici, se nás netýká...“ říká konzul Gryta. „To je samozřejmě problém ukrajinského státu.“ Vedoucí Centra pro veřejné záležitosti Lvovské regionální milice Denys Harchuk říká, že překupníci zákon neporušují. „Naši příslušníci udržují u konzulátu veřejný pořádek,“ říká Harchuk, „aby zabránili výtržnostem a podvádění.“ Koupení víza Lvovským novinářem podle něj není zločin. Aktivita ukrajinské milice v rámci vízového procesu se omezuje na hlídání, aby nikdo nefotografoval konzulát a fronty před ním. Po tlaku polského konzulátu sice městský úřad v červnu zařídil částečné odstranění stánků poskytujících placené služby spojené se získáváním víz z náměstí u konzulátu, ale brzy poté se objevila znovu. Když byla poskytovatelům služeb, jako je placená internetová registrace, odpojena elektřina, začali používat generátory. Pokusy získat vyjádření zástupců městského úřadu ve Lvově o tom, jaké jsou jejich postoje k celému problému, selhaly.



*Obr. 2 - Jedno z internetových stanovišť prostredníku u poľského konzulátu ve Lvově.*

Ukrajinskí občania a zamestnanci poľského konzulátu ve Lvově čakajú na zmeny, ktoré prídu so vstupom Poľska do schengenského priestoru. Po Novom roku 2008 uvidíme, či sa množstvo ľudí vo frontách a počet front vôbec zmení. Ako budú poľské konzuláty nakladať sa žiadosťami o víza podanými od konca leta, keď vydávajú víza platné iba do 31.12.2007? Aká situácia nastane, až všetkých tých približne tri stá tisíc ľudí v januári 2008 príde na konzulát ve Lvově? Toto je otvorená otázka nielen pre úradníkov na lvovskom konzuláte, ale aj pre poľské Ministerstvo zahraničných vecí. Jisté je iba to, že Ukrajinci budú musieť za vízum zaplatiť tridsať päť eur a budú musieť odovzdať viac dokumentov (napr. doklad o zdravotnom poistení a pozvaní). To všetko bude pre mnohých Ukrajincov predstavovať problém. S rozšírením Európskej únie a schengenského priestoru sa stávame svedkami budovania nových hraníc v Európe a, ako poznamenal ukrajinský analytik a literárny kritik Mykola Riabchuk, „Ukrajina, Moldávie a Bielorusko sa opäť objavili na tej ‚špatnej‘ strane hranice, oddelenej od Európy novou oponou – nie železnou, ale skôr ‚papierovou‘, ktorá je svojím spôsobom tiež pre mnohých ľudí ťažko prekonateľná.“

**Tabulka: Víza vydaná na polském Generálním konzulátu ve Lvově a na Ukrajině celkem**

Rok	2006	2007 (první polovina roku)
Víza vydaná ve Lvově (celkem)	306 240	147 853
Krátkodobá	276 100	-----
Dlouhodobá	29 200	-----
Zamítnutá	Asi 2 500	3 506
Víza vydaná na Ukrajině celkem	635 000	-----

*Zdroj:* Generální konzulát Polské republiky ve Lvově a Ministerstvo zahraničních věcí Polské republiky.